

Bjarne Hansen,
Økologikonsulent
i Økologisk Landsforening

NATURPLEJE MED SAMGRÆSNING

Med samgræsning eller vekselgræsning med flere dyrearter kan man udnytte græsarealer langt mere effektivt, tilbyde dyrene føde, som passer til deres behov, og mindske parasittrykket.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

LDP 2020

Miljø- og Fødevareministeriet
NaturErhvervstyrelsen

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikterne og Miljø- og Fødevareministeriet.

EN AFGRÆSNINGSSTRATEGI MED FORDELE

Der kan være flere fordele ved at lade f.eks. kvæg, får, geder og heste afgræsse de samme arealer, enten på samme tid eller hver dyreart for sig på forskellige tidspunkter (vekselgræsning). Plejen af arealerne bliver mere optimal, og dyrene presses ikke til at æde planter, som ikke opfylder deres behov. Samtidig kan samgræsning være med til at mindske parasittrykket på græsningsmarken.

Det handler om at lægge en afgræsningsstrategi, som tager hensyn til dyrenes velfærd, sikrer, at dyrene opnår et ordentligt udbytte af græsningsarealet, og at økonomien i naturplejen er god, herunder at kravene for at søge tilskud til afgræsning af naturplejeområdet er

DYRENES FORSKELLIGE FØDEPRÆFERENCER

Forskellige dyrearter har forskellige fødepræferencer og afgræsningsmønstre, og det er grunden til, at man kan få en bedre udnyttelse af arealet og øge markens udbytte med samgræsning.

- » **Kvæg:** Stammer oprindeligt fra åbne skove og æder et bredt udvalg af planter; foretrækker græsser. Kreaturer bruger tungen til at rive græsset af med, og græsser derfor ikke lige så dybt som visse andre dyretyper. Æder gerne nye skud af tagrør og siv og tramper resten ned.
- » **Får:** Stammer oprindeligt fra buskstepper og er søgende og selektive i deres fødevalg. De udvælger typisk det mest næringsrige foder.
- » **Heste:** Steppedyr, der græsser selektivt. De udvælger planter bid for bid og græsser dybt af de planter, de kan lide men går uden om andre. Æder gerne bark, grene og blade.
- » **Geder:** Stammer oprindeligt fra buskstepper og kratkove i bjergene. De er effektive kratryddere og holder invasive arter nede. De topgræsser og æder desuden gerne buske, urter og yngre træer. Geder kan ikke gå på våde arealer.

opfyldt.

Planlægning

Når man planlægger at lade dyr græsse samme arealer, er det vigtigt at tage højde for

- » Arealet, herunder græskvalitet og tilskudsmuligheder
- » De forskellige dyrearters fødepræferencer
- » Parasitter
- » Sygdomssmitte
- » Mineraltildeling
- » Type af hegn
- » Tilsyn med dyrene
- » Fysiske trusler, f.eks. rovdyr, hunde, aggressivitet mellem de samgræssende arter

Inden man lukker dyr ud på et areal til naturpleje, bør man tjekke:

- » Eventuelle vådområder. Kan dyrene gå på arealet, og i hvor lange perioder? Kan vådområderne hegnes fra for at hæmme spredning af leverikter?
- » Kan kalve, lam og føl også gå på arealet?
- » Er der læ eller mulighed for at bygge et læskur?
- » Er græsudbyttet tilstrækkeligt til at sikre tilvækst/mælkeproduktion?
- » Er der giftige planter på arealet: engbrandbæger, ørnebregner (nye skud) m.fl.?
- » Kan plantediversitet og hensyn til følsomme arter (orkideer, plettet gøgeurt osv.) sikres?

Plantediversitet

Samgræsning kan være med til at sikre plantediversitet på afgræsningsarealet, hvis man kender dyrenes fødepræferencer. Det er vigtigt at græsningen begrænser forekomsten af uønskede planter og samtidig skærmer og fremmer de ønskede. Afgræsser får for eksempel et areal med engbrandbæger i et tidligt, tørt forår, vil fårene æde de første skud af engbrandbæger. Får bør derimod ikke græsse på arealer med blomstrende orkideer. Det vil være en fordel at få registreret plantearterne på arealet, inden dyrene lukkes ud. Læg en plan for, hvornår arealerne kan afgræsses og med hvilke dyr.

Parasitter – kvæg før får

Dyrearter deler normalt ikke parasitter, og en af fordelene ved samgræsning er et lavere parasittryk på arealet. Mange parasitters livscyklus går i stå, hvis de optages af et dyr af en anden art.

For at begrænse smittetryk ved samgræsning er det en fordel at lade kreaturer græsse arealet først og derefter lukke får på arealet. På den måde fortyndes parasitsmitten, og kreaturer efterlader desuden kort græs, som fårene gerne græsser. Hvis det er muligt også at lade heste afgræsse arealet, vil smittetrykket blive begrænset betydeligt.

FOLDSKIFTE OG HEGN

Man bør kunne skifte mellem folde; både for at hente et tilfredsstillende udbytte til dyrenes vedligehold og/eller vækst, og fordi foldskifter er med til at forebygge parasitangreb. Det gør sig især gældende for lam, kalve, kid og føl, som er på græs første gang og særligt modtagelige for smitte med løbe/tarmorm. Foldskifte kan også forebygge smitte med især lungeorm og leverikter hos ældre dyr.

ØKONOMI I NATURPLEJE MED SAMGRÆSNING

Tilskud er ofte afgørende for økonomien i denne driftsgren. En vigtig faktor er derfor, om man kan søge tilskud til afgræsning.

Man kan søge tilskud til afgræsning af 'værdifulde græs- og naturarealer' i ordningen Pleje af græs- og naturarealer. Arealerne omfatter strandenge, ferske enge, vådområder, moser, overdrev og heder. Arealerne ønskes bevaret uændret og vil ofte være i § 3, Natura 2000 eller arealer med høj naturværdi (HNV)

Anbefalinger om foldskifte

- » Ugentlig foldskifte, hvis det er muligt
- » Fire ugers hvil mellem afgræsningerne
- » Lad ikke dyrene græsse dybere end 6 cm
- » Lad ikke græsset blive så højt, at dyrene ikke gider æde det
- » Gør det nemt at føre tilsyn i hverdagen

Anbefalinger om hegn mm

- » Hegnet skal passe til de forskellige dyrearter
- » Gør det nemt at føre strøm til hegnet, f.eks. med flytbare solcellebatterier
- » Hegn våde områder fra senest i august eller før, hvis vejret er meget vådt. Vådområder kan være levested for pytsnegle, som er mellemvært for leveriktens larver.
- » Opsæt drikkekar frem for at lade dyrene drikke af vandløb og pytter.

Du kan søge tilskud til afgræsning i ordningen 'Pleje af græs- og naturarealer', hvis følgende betingelser er opfyldt (2015)

- » Mindst 50 % af marken er beliggende inden for et særligt udpeget Natura 2000-areal til pleje.
- » Marken ligger uden for Natura 2000-område, og der findes på marken en HNV-værdi på 5 eller derover
- » Mindst 50 % af marken er beliggende inden for Natura 2000-område, og mindst 90 % af marken er en gentegning af tilsagn.
- » Arealer, som er en del af et vådområde-projekt under Landdistriktsprogrammet.

Arealet skal enten fremstå synligt afgræsset 15. september eller afgræsset med et fast græsningstryk i hele perioden 1 juni til 31 august. Du vælger i fællesskemaet, når du søger tilskuddet. Hvis du søger Grundbetaling til arealet, skal du dog vælge synligt afgræsset. At lade dyr af forskellig art græsse sammen gør det lettere at leve op til kravet om, at arealet skal være synligt afgræsset.

Find opdateret information om betingelser for at søge tilskud til afgræsning og om tilskuddets størrelse på Miljø- og Fødevarerministeriets hjemmeside.

Tilskud til Pleje af natur- og græsarealer (2015)

- » Kombineret med Grundbetaling: 1.650 kr./ha for pleje med afgræsning
- » Ikke kombineret med Grundbetaling: 2.600 kr./ha for pleje med afgræsning

Omkostninger

Undervurder ikke udgifterne ved naturpleje. Samgræsning har flere fordele men kan også indebære øgede omkostninger i form af tid og udstyr. Vær opmærksom på omkostninger til

- » Flytning af dyr
- » Hegn, strøm, solcellebatteri
- » Drikkekar, evt. mobil løsning
- » Tilskudsfoeder og mineraltildeling
- » Evt. læskur

YDERLIGERE INFORMATION

Pjecer og rapporter

- » Afgræsning med får, kreaturer og heste og den nødvendige parasitbekæmpelse, faktaark, Økologisk Landsforening
- » Samgræsning mellem forskellige dyregrupper på ekstensive arealer, eksamensrapport, Birgitte Hemmingsen
- » Projekt: Effektive afgræsningsstrategier med flere dyrearter, Økologisk Landsforening
- » Robuste lam på grovfoder (link til e-bog)
- » Afgræsning med geder (link til e-bog).

Film

- » Naturpleje med flere dyrearter, Økologisk Landsforening 2015
- » Øko-får og lam på 100 procent grovfoder, Økologisk Landsforening 2015

Andet

- » HNV-områder, NaturErhvervstyrelsen
- » Pleje af græs- og naturarealer 2015, tilskudsordning, NaturErhvervstyrelsen
- » Pleje af græs og naturarealer , faktaark, NaturErhvervstyrelsen